

Adta: "Sipos" ügyn.

Vette: Harangozó Szilveszter
rny.szds.

Idő: 1958.március 6.

Tárgy: SZALAY SÁNDOR-ról

J e l e n t é s

Budapest, 1958. március 18.

"Sipos" ügyn.jelenti:

Mult hét egyik estéjén feketére hívták Sós Endre lakására Dr. Szalai Sándor /: volt egyetemi tanárt, jelenleg tudományos kutatót és szakirót, aki az ellenforradalom idején az egyetemen és az Akadémián is élénk szerepet játszott :/ Száva Istvánt /: a Népszava volt felelős szerkesztőjét:/, Vámos Magdát /: a Magyar Nemzet hajdani munkatársát:/, Dr. Weinstein Pál főorvost, stb. Dr. Szalai Sándor, elhívta Jós Kázmérné született Hajós Klári művészi tornatanárnőt is,

[Az est folyamán Dr. Szalai Sándor kihívta a szobából Sós Endrét és Száva Istvánt. A következőket mondotta:

"Gyerünk valahová, ahol nem hallgathat ki senki bennünket. Menjünk a fürdőszobába, ahol nem lehet lehallgató készülék." Száva Pistát azért hívtam ki- ne haragudjon rám - mert tanára van szükségem. Ha ebből a beszélgetésből bajom lesz, ha Sós Andris ezt bárkinek elmondja, Száva Pista a tanu, hogy mi történt. Meg kell Neked mondanom Andris - hangoztatta Sós Endre felé fordulva - hogy amit te a magyar zsidóság élén csinálsz, az gazság. Te a Kádár rendszer ügynöke vagy a külföldön. Es figyelmeztetlek, hogy ebből baj lesz. Egyelőre csak az emberek megvetése kísér, de nem szeretném, ha később téged felakasztanának és nekem azt kellene mondanom az akasztásodnak, hogy igazuk van. Te propagandát csinálsz a Kádár rendszernek, amely börtönbe dobta a legjobb diákjaimat és nem egyet felakasztott közülük. Te egy véreskező rendszerrel állítod külföldön, hogy vallásszabadságot ad. Te egy véreskező rendszernek hozod a külföldi pénzt"

Sós Endre közbeszólt:

"Nekem kötelességem gondoskodni, hogy a szegény

49.
[initials]

zsidóknak legyen külföldről is pénzük, hogy a szociális akció zavartalan legyen."

Dr. Szalai Sándor így folytatta:

["Inkább ne legyen szociális akció. Inkább kerüljön az utcára az aggók házaiból és az árvaházakból néhány ezer zsidó, de a Kádár rendszernek nem szabad devizát szerezni és erkölcsi bizonyítványt kiállítani. Te jót csinálasz esetleg néhány ezer emberrel, de ugyanakkor javítod külföldön a Kádár rendszer hírért. Sándor Pál is szerzett pénzt a Horthy rendszer idején a magyar zsidóknak, de közben megvetésnek tette ki magát, mert segített a világ előtt tisztára mosni a fehér terroristák, numerus claususos Horthy- rendszert. /: Sándor Pál, Rassay párti képviselő, zsidó vezetőférfi evolt a horthy korszakban. / Neked az lenne a kötelességed külföldön, hogy négy szemközt felvilágosítsd a zsidó vezetőket a valódi helyzetéről. Neked nem szabadna belevinni a magyar zsidóságot a béke mozgalomba sem, amely a legaljasabb mozgalom a világ megtévesztésére. Látnod, az elődöd, akit a kormány kirugatótt, nem vállalt minden feladatot. Te pedig kidobtad a kormány megbízásából azt az iskolaigazgatót, akinek nem volt más bűne, minthogy átvett a szegényeknek izraeli pénzeket. Hár Izrael nem adhat a nyomorult magyar zsidóknak?

Amit én mondok neked az nemcsak a magam figyelmeztetése, hanem legalább tizenöt barátom bizott meg azzal, hogy utoljára figyelmeztessék. Szeretném még megkérdezni, hogy mi az a határ, ameddig kiszolgálod a Kádár rendszert?

Sós Endre így felelt:

"Ameddig az biztosítja a zsidók jogegyenlőségét. Te - akár akarod, akár nem - az egykori deportálók malmára hajtod a vizet. Vedd tudomásul, hogy én addig a Kádár rendszer mellett állok, amíg az e nemcsak megvédi, hanem jogokat is ad a zsidóknak. Ha a Kádár rendszer is deportálni akarná a zsidókat, félrevonulnék és nem nyújtanék ehhez segítséget."

Dr. Szalai Sándor azt kiabálta:

["Akkor kár tovább beszélünk. Szóval Te csak ezt a határt tekintened választó vonalnak, különben mindenben kiszolgálod a Kádár rendszert?"]
/: Száva István utólag kijelentette, hogy fogalma sem volt az egész tervről előzőleg. A beszélgetésnél egy szót sem szólt. Látszott rajta, hogy kirohanna. De Dr. Szalai Sándor ott állt az ajtóban. Vámos Magda utólag felhívta a feleségemet és mentegette Száva Istvánt, hogy az hagyta ordítogatni a "bolond Szalaiit".

Barabás Anna V. Tanács titkárságán dolgozik.
Liebermann L. ideg orvos mesélt a Szalaiinak Angliáról.

"Sipos"

Harangozó Szilveszter rny.szds.

TÖRTÉNETI HIVATAL

50,

Harangozó elvtársnak !

" Sipos " szerintem helyesen csinálta Szalai kompromittálását, meg kell vele beszélni, hogy csinálja tovább, másokkal is, szoc. dem-ekkel, újságírókkal is beszélje meg, hogy most már aktívabban terjedjen. Helyes lenne ha Hajós Klárral ismét beszélne a dologról és felvetné neki azt, hogy nem igaz, hogy Szalai komoly összegeket ad a Fehér Segélyre, azt csak ő mondja. Erről a témáról Hajós Klárral többször beszéljen, hátha ennek során Klári elmondja azt, amit tud még, hogy kinek ad pénzt Szalai.

1959. ápr. 9.

Hollós

TÖRTÉNETI HIVATAL

TÖRTÉNETI HIVATAL

T - 9738 / 1

Adta: "Sipos"

Vette: Szrankó János

Idő: 1959. március 14.

Tárgy: Dr. Szalai Sándorról

J e l e n t é s
Budapest, 1959. március 20.

"Sipos" jelenti:

Azt az utasítást kaptam, hogy próbáljam egy-két személy előtt "gyanús"sá tenni a magát hangos ellenforradalmárnak megjászó Dr. Szalai Sándort. Az utasításnak az utóbbi hat napban eleget tettem és az a véleményem, hogy az egyik ilyen irányú beszélgetésem már tudomására is jutott Dr. Szalai Sándornak.

Néhány nap előtt véletlenül találkoztam Jós Kázmérné Hajós Klárral, akivel együtt elmentem a "Rózsadomb" cukrászdába. Mikor az asszony elmesélte, hogy megint elég gyakran van együtt Dr. Szalai Sándorral

rátereltem a szót Szalai körülményeire. Megkérdeztem a nőtől, hogy nem találja-e "gyanús"-nak Szalai életkörülményeit? Mit gondol: - miért nem indult Szalai ellen bünvádi eljárás az 1956-os dolgai miatt? Miért maradt meg - az egyetemi elbocsátása után is - a régi, nagy tanári fizetése? Miért maradhatott akadémikus? Miért kapott rádió-előadásokat? Miért merészel uton-utfélen ellenforradalmi kijelentéseket tenni?

Hajós Klári - aki egyébként elég értelmes, de nem különösebben jóeszü nő - nyomban megjegyezte: "Értem, mire gondol. Én is gondoltam már erre. Nekem is furcsának tűnt fel sokszor Sanyi élete... Mivel azonban Sanyi valóban utálja a mai rendszert és rendkívül nagy áldozatokat hoz a "Fehér Segély"-nek, amelynek érdekében sokszor minden holmiját zálogba teszi, csak arról lehet szó, hogy Sanyi kétfelé dolgozik, szíve szerint az ellenforradalmárokat támogatja, de kényszerből az Államvédelmi Hatóságnak is végez munkát, hogy le ne csukják".

TÖRTÉNETI HIVATAL

J - 9738 / 1

10/688

6

Hajós Klári elmondta, hogy Szalaiinak nemcsak azért vannak - a családjának adott nagy összegű támogatáson kívül - anyagi gondjai, mert lezszerű gazdálkodik, hanem azért is, mert nem is képzelem el, hogy "mindenét oda adja, ha kell a "Fehér Segély"-nek."

Hajós Klári elképzei, hogy Szalai kapcsolatban áll az Államvédelmi Hatósággal, de csak azért, hogy a "bőrét-mentse" és "bizonyára csak lényegtelen dolgokat közöl a hatóság embereivel, viszont teljes odaadással dolgozik a társaiért".

Hajós Klári "zseniális"-nak nevezte Szalait, aki "ép bőrrel" tudta meguszni az 1956-os események következményeit és még az "Államvédelmi Hatóságot is az orránál fogva vezette".

Egy nappal a beszélgetés után Hajós Klári felhívott és másnapra találkozót kért tőlem a "Rózsadomb" cukrászdában, ahol kijelentette, hogy folyton arra gondol, amiről beszéltünk és ma már sokmindent világosabban lát. Ugy nyilatkozott, hogy a "zseniális" Szalai voltaképp "morak insanity", "akitől minden kitelik és mindennek az ellenkezője is". Ő nem lépődne meg azon sem, ha kiderülne Szalairól, hogy "ál-ellenforradalmár" és "mindenre kapható". Neki már régen érthetetlennek tűnik fel, hogy miért merészel Szalai állandóan ellenforradalmárok között forogni és miért tartóztatják le sorra Szalai barátait, csak éppen őt nem?

Hajós Klári elmondta még, hogy az utóbbi időkben - mint Szalaitól tudja - megint le-tartóztatások voltak. /: ha jól értettem :/ "Hungaricus" aláírásu rópirat miatt; hogy Lipták Tamást és néhány más ifjút is lefogtak; hogy küszöbön áll Mérei pere. /: Itt jegyzem meg: Vázsonyi Endrétől hallottam futólag, hogy "gyűjtés" volt Mérei ügyvédjének honoráriumára. :/

Hajós Klári azután rátért egykori barátnőjére, Dixire, aki "veszedelmes ÁVH-besugó" és akivel teljesen szakított. Dixi dolga annyira világos, hogy ahhoz kétség sem fér. Dixi nemcsak lakást kapott az Államvédelmi Hatóságtól, hanem ráadásul "egy belügyi házbán" utaltak ki számára sürgősen lakást, mert gyorsan kívánták jutalmazni "nagy érdemeit".

Beszélgettem Szalairól Száva Istvánnal is, aki - pedig virágnnyelven kezdtem a diskurzust - percekben belül közbevágott: "Már a börtönben elterjedt Szalairól, hogy spicli. Már ott tudtuk, hogy beszervezték. Sok kivételben is részesült. Most is spicli és most is kivételeznek vele. Azért mer pofázni. Mást már tíz évre ítéltek volna azokért a pofázásokért, amiket Szalai, mint provokátor, megengedhet magának. Én már régen csak hallgatom Szalai, mint jelenlétében és hagyom őt beszélni. Egyébként Szalai már a szociáldemokrata pártban is rendőr-

#10

ségi besúgó volt. Péter Gáboréknak küldött információkat a szociáldemokrata ülésekről".

/: Utasítást kérek, hogy folytassak-e további ilyen irányú beszélgetéseket még egy-két emberrel, és főleg tartsam-e felszínen ezt a témát Hajós Klárával, aki megint rendszeresen találkozik Szalai Sándorral? :/

"Sipos"

MEGJEGYZÉS:

Dr. Szalaira vonatkozó hírek terjesztésére ügynökünk Hollós alezredes elvtársától kapott utasítást.

INTÉZKEDÉS:

A jelentés egy példányát megküldjük a II/5-E. alosztálynak.

Szankó András
/: Szankó András :/
r.szds.

Készült: 5. old. 3. old.

S.M. 1. "
1. "
1. "
1. "
1. "

Fnytsz: 46/317/1959.

Belügyminisztérium
II/5 e. osztály

Szigorúan titkos!

Adta: "Hamvas Judit"

TÖRTÉNETI HIVATAL

I - 9738 / 1

Vette: Hollós Ervin r. alezds.

1958. szeptember 12.

Tárgy: Szalai Sándor

J e l e n t é s

Budapest, 1958. szeptember 12.

"Hamvas Judit" jelenti:

1958. szeptember 3.-án Korányiné meglátogatta Szalai Sándort lakásán. Kb. 1 órát beszélgettek.

Korányiné felháborodottan támadt Szalaiira, hogy róla azt terjeszti, miszerint ő Ávós besugó. Ez Szalai régebbi - hiuságán esett sérelmeiből vezethető le - de hogy ennyi aljassággal képes visszavágni, ezt Korányiné nem képzelte. Egy magántermészetű sérelmet úgy megtorolni, hogy valakit teljesen alaptalanul vádalkoztat, társadalmilag lehetetlené tegyenek - s ráadásul az vádaskodás természeténél fogva teljesen kivédhetetlen - ez hihetetlenül aljas.

Szalai erre nagy nyugalommal, elkezdte fejtegetni, hogy korántsem erről van szó, s előadta a következőket:

Nézd arról, hogy téged bárki is ávos besugónak tartana, nincs semmi tudomásom. Közülünk senki sem hiszi ezt rólad - ezt biztosan állíthatom. Ezzel szemben, hogy bizalmatlanok vagyunk veled, vagyis a bizalmunkat megvontuk tőled, ez igaz. Ez annyira igaz, hogy ha valaki nem a baráti, hanem csak az ismeretségi körömben elkezdene politikával foglalkozni és közben valamilyen okból kifolyólag el kezdene veled is foglalkozni - feltétlenül elmennék hozzá és kérném, hogy vagy az egyiket, vagy a másikat hagyja abba, mert ez a kettő együtt veszélyes.. Hogy miért tenném ezt, illetve miért tenném ezt? En logikával foglalkozom, tehát nagyon logikusan le tudom neked vezetni: Nagyon nehéz időköt élünk. Az én életemben és a mozgalm életemben ilyen nehéz szakasz még alig volt. Közülünk sokakat kivégeztek - de sokan maradtunk, akik az életünket tettük fel erre a harcra. Tehát mi, akik így foglalkozunk politikával, hogy - ismétlem - az életünket tettük fel rá - nagyon nehéz helyzetben vagyunk és védekezünk minden esetleges rossz, minden esetleges gyengülés és lebukás ellen is.

Ezért nem sértődhetsz meg, ha benned nem bizunk. Engem az egész életem több évtized igazol. De te? Te 1953-ban lekezdted ingadozni és eljöttél vendégségbe hozzánk. Mi a biztosítéka annak, hogy a nehéz időket is me állnád? A Litván Gyuri is volt vonulás, de neki más a jelleme, mint neked: öt generációk kötik. Ő a bolsevizmusnál volt vendégségbe.

Nem véletlen, hogy amikor téged nyolcvanban bevitték, mindenkit afrász tört ki. En meg nem ismertelek elegette nagyon

81.1
B

osodálkoztam miért félek a társaid. Kiderült, hogy sem a veréstől sem a zsarolástól nem féltetek, de a pszichológiai harapófogótól, attól annál inkább. Neked valaki egy másfél órás link dumát levág a proletárállásról, te elérékenyülsz és elárulod az apádat, mert nem elég "öntudatos" proletár....

En azért voltam olyan felháborodott novemberben, mikor találkoztunk, mert felháborított, hogy rólad ilyen feltételezések létezhetnek. Mert nem egy emberben merült ez fel - mindenkin. S ha tudnád, hányan gon-
dolkoznak ezen barátaid közül itthon is és külföldön is - érted? Kül-
földön is. Nemvéletlen, hogy ez mindenkinek eszébe jut. S miért engedtek
ki 5 nap után? Miért nem esett semmi bántódásod? S miért nem jöttél
el rögtön a börtön után referálni, hogy mi volt?

Nem mondtad te el hihetően, hogy mi volt a börtönben. Nem létezik, hogy arról kérdeztél, amiről te mondd: azért nem vitték volna be - vagy nem engedtek volna ki.

S az állásodból sem dobtak ki - de még lakás is kaptál - azt hiszed, hihető, hogy tanári érdemeidért?

Korán né nagyon felindult a váaskodás hallatára s izgagtottan mondta, hogy igen, amikor tűzharcban kellett sokszorosítót cipelni, akkor jó volt, amikor decemberben röpcédulát kellett nyomtatni akkor jó volt, akkor nem volt megbízhatatlan - mikor emberségre, összetartozásra len-
ne szüksége akkor kiderült, hogy ingatag? Mikor ingadozott ő, mit nem vállalt el valaha is? Hogy merik őt ilyen alapon "lelki frázisokkal" kiközösíteni?

Mit hazudoznak a börtönről? Lipták is éppen olyan érthetetlenül mond el mindent - őbenne miért nem kételkednek? Azt akarják, hogy visszamen-
jen a börtönbe, mert nekik csak egy halálos ítélet az imponáló? Minden-
ki, aki él az gyanú? Amikor az ember amugyis kiszolgáltatott, nyom-
rult és üldözött, akkor még a saját társai is beléje marnak? Neki ebből
elege van, neki sinez szükséges többé rájuk, szóba sem áll többé velük.
S hogy merik a lakását ezzel összefüggésbe hozni? Előbb még azzal kezd-
te, hogy csak megbízhatatlannak tartja - hát "megbízhatatlanságért"
"lakással fizet" a tanács? Miket beszél itt össze-vissza: járjon utána,
ha valamit nem tud, ne rágalmazza itt őt;

Szalai a következőket fekte: A sokszorosítót nem nekünk cipelted, hanem
a házádnak, a népednek, miért hányod fel? Abban pedig igazad van, hogy
sem a börtön, sem a lakás önmagábannem mond semmit. Mert ha a Litván
Gurival történik mindez senkiben fel sem merül a gyanú.

De nálad mindenkin felmerül.

TÖRTÉNETI HIVATAL

J - 9738 / 1

Egyébként ne hisztizz és ne bögj, mert ha mozgalmárosdit játszottál,
akkor most tartod magad a mozgalom törvényeihez.

Ilyen gyanu előfordul és az is, hogy alaptalan, de ezt kötelességed
tisztességgel viselni.

Debrécenben Lakatosék rábeszéltek a csoportjukban egy nőt azöngyilkos-
ságra, pedig az is csak éppen "ingatag lelki volt".

Ságvári Endréről is híresztelték, hogy a rendőrség embere - a halála

16

P2,
E

az ellenkezőjét igazolta. De nem hal meg mindenki. Bizd az időre...
Itt Szali ellágyult és megölelte Korányinét, de az dühösen ellökte
és kitartott álláspontja mellett: soha többé nem állok szóba közü-
letek senkivel...

Szalai biztosította barátságáról, s egyre azt mondogatta, hogy majd
az idő, - de Korányiné nagyon mérgesen és zokogva elrohant.

"Hamvas Judit"

K: 4 pld.
Gö Rné.
NytsZ: 45/475

TÖRTÉNETI HIVATAL

T - 9738 / 1

17

Belügyminisztérium
II/5 e alosztály

Szigorúan titkos!

Adta: "Hamvas Judit"

Vette: Hollós Ervin r. alezd.

1958. október 9.

Tárgy: Korányi Tamásné
és Szalai Sándor

J e l e n t é s

Budapest, 1958. október 9.

"Hamvas Judit" jelenti:

1958. október 8.-án Szalai Sándor felhívta telefonon Korányi Tamásné, hogy feltétlenül kell vele sürgősen beszélnie.

Megállapodtak abban, hogy Korányi felkeresi Szalait, este 10 óra-kor lakásán.

Korányiné este 10-től 11.10-ig volt Szalainál.

Ez alatt az idő alatt a következő beszélgetés zajlott le kettőjük között.

Szalai nagyon kedvesen, melegen fogadta Korányinét, mire Korányi megkérdezte, hogy csak úgy általában hívta-e, vagy valamit akar?

Szalai közölte, hogy nagyon szeretné, ha Korányiné választ adna arra a kérdésre, hogy az utóbbi fél évben kikkel érintkezett rendszeresen, kik azok az emberek, akik beszélni tudnának esetleg bárhol az ő belső életéről, véleményeiről. Korányiné azt felelte, hogy nem kedveli az ilyen vizsgálóbírói kérdéseket, de erre minden nehézség nélkül válaszolhat:

Az utóbbi két hónapban csak Hajós Klárával és Korányi Tamással találkozott rendszeresen, azt megelőzőleg pedig Liptákékkal és Werknerrel, Kálmánnal.

Szalai kérdezte, hogy az iskolában nincs-e valakivel bizalmasabb viszonyban, vagy esetleg apjával, vagy nincse valami "diszkrét ügye", amit titkol.

Korányiné az első két kérdésre nemleges választ adott a harmadik-ra azt felelte, hogy ahhoz Szalainak semmi köze és az egész kérdés-komplexumra vonatkozólag pedig azt kérdezte, hogy miért érdekli Szalait.

Szalai erre hosszabb összefüggő fejtegetésbe bocsátkozott, hogy ő nem akárcsi, ő sok mindenért és sok mindenkiért felelős, őt sok embernek a sorsa és jövője érdekli és érinti - többek között a saját-jáé is - és időnként a szél az ő íróasztalára fúj bizonyos feljegy-

zésekét, ahol róla, illetve az ő embereiről van szó - mert hiába dolgozik az ÁVO kétezer főnyi apparátussal, nem ér az egész semmit, "nekünk ugyiszlóvan nincsenek eszközeink" mégis mindent meg tudunk.

Tehát ha én tanulmányozok egy-egy ilyen feljegyzést, s osztályozom az adatokat: melyek azok, amelyeket könnyűszerrel tudhatnak s amelyek azok, amelyeket csak nagyon nehezen - nemcsak rólam, hanem mondjuk akár a Litván Gyuriról is - s elgondolkozom, hogy hogyan juthattak azok illetékes helyre, akkor gyakran kell nálam megakadnom. Hozzád futnak a szájak."

Korányiné: "Akkor ugylátszik a hipotetikus módszered rossz, mert én nem szoktam bizalmas dolgokról fecsegni, de különösen nem politikailag bizalmas dolgokról." "Éppen ezért kérdeztem meg, hogy kikkel barátkozol - mert a multkori ittléted alkalmával nagyon megintgattam a feltételezésemben, mert nagyon őszintének látszottál - igaz, hogy te túl okos vagy és nagyon jól tudod magad tartani, nehéz beléd látni.

Tehát vagy te mondtál el dolgokat, talán megijedtél, mikor bent voltál..."

Korányiné: "Nagyon jól tudod, hogy nem vagyok ijedős, ne beszélj ilyen felelőtlen badarságokat..."

Szalai: "Hát akkor lehet, hogy nem ijedtségből, hanem mit tudom én miért, talán kevésbé fontosnak hittél bizonyos dolgokat és leplezni akartál vele más dolgokat... Nézd Vásárhelyi elég rendesen viselkedett benn, a Litvánnal kapcsolatban komondttan rendesen - mégis nagyban hozzájárult Miklós halálához".

Korányiné: "Sokszor megmondtam már, hogy bent semmit nem mondtam, semmi lényeges dologról nem is volt szó. Rossza a módszeretek, abban a szerencsés helyzetben vagytok, hogy logika professzor van soraitokban, csináljatok célravezetőbb módszert".

Szalai: "Éppen ezért érdeklődöm a környezeted felől - hátha valakinek fecsegtél valamit és akkor azt az embert kell megtalálnunk, aki elköpi a dolgokat..."

Korányiné: "Le-veheted a témát napirendről, mert a környezetemmel nem politizálok, s bizalmas dolgokat végképp nem mondok."

Szalai: "Hát nézd Dixikém, öntsünk tiszta vizet a pohárba - de most az egyszer mutasd meg, hogy tudsz hallgatni.

Rendben van, hogy mi feltételezzük ezt azt, de hogy jutott el a hírad Londonba? Honnan tud rólad az Intelligent Service? Krassó Miklós nem akárcsi - egy felelős ember. Nem beszél hiába. Szeretett téged, mikor elment, hát hogy jutna eszébe alap nélkül feltételezni, hogy az ÁVO-nak dolgozol?

Egy olyan barátjának, kapcsolatának írta ezt meg, akiről tudta, hogy az ő híreit másnap közli velünk.

Tévedett volna a Miklós? Nem lehetséges, mert a forma félreérthetetlen volt, amiben a figyelmeztetést küldte.

Ismered te Jánosi Eigner /?/Ebner/?/ Mariannet? A leggazdagabb zsidó földbirtokoslány volt Pesten 1945-ben 8000 holdadal, s 1945-től 1956-ig a Külügyminisztériumban volt személyzeti előadóhelyettes, főávos volt és főkommunista, mindenki röpült a Külügytől 11 év alatt, ő maradt, s 1956-ban váratlanul disszidált. Tudod, hogy vannak látszat disszidensek is, akiket az ÁVO dobott át - valószínűleg az a Marianne is hasonló. Akárhogy is van, de

a Marianne a köztudatban úgy van elterjedve, mint egy főávos, s van egy becenéve, amit Miklós tud és az illető kapcsolata is, akinek írt erről s a levélben a következő mondat szerepel: "Dixi még mindig üzi a Marianne foglalkozását?" /Marianne helyett persze a becenév./ Hát ehhez mit szólna?

Korányiné: Én nem tudok hozzászólni kellően a ti játékaitekhoz. Nem hiszem, hogy Miklós ezt írta, de ha írta, akkor rosszul értitek a virághelvét. Különbösen én már elfáradtam a ti naponta változó ötleteiken töprengeni és én eléggé tultam magam ezen az egészen, nem fogom az életemet azzal tönkretenni, hogy a ti időtlenségeiteken töprengjek. A jövőben nem is reflektálok erre, hogy torz agyszüleményeiket velem közöljétek."

Szalai: Érdekes azért a nyugalmad! Tudod miről van szó? Arról, amit Miklós is tud és nem ír ilyesmit felelőtlenül - arról van ugyanis egyedül szó, hogy ha egyszer - ha csak átmenetileg is - 3 órára a minék lesz a hatalom, te leszel az első, akit falhoz állítunk. Falhozállítunk? A tömeg kezére adunk? Népitéletről!

Korányiné: Agyrémeid és hisztériás rohamaid a legkevésbé sem érdekelnek, úgyhogy ha megengeded, most elmegyek.

Szalai: Az arcizmod sem rendül, mikor a saját lincselésedről mesélek?

Korányiné: Nézd Sándor, nekem a Te örültségeidből elegendő volt - ha tudtam volna, hogy ezért hívsz, nem jöttem volna. Nem szégyeled magad? Fejnőtt férfi létedre egy ilyen csunya felelőtlen játékot játszol?

Szalai: Jó, ha neked ez játék, akkor a téma be van fejezve, de jegyezd meg magadnak, hogy rajtam most is nagyon sok mulik, de a jövőben még sokkal több fog mulni - ugyanis lehet mondani, hogy az életed a kezemben van.

Gyere, ülj szíved az ölembe!

Korányiné: Ridegen és határozottan visszautasította Szalait, s közölte vele, hogy rendkívül aljasnak találja, hogy Miklós féle meséket talál ki "aláfestésnek az összeülésre" - "nem vagy még olyan öreg, hogy ilyen módszerekhez kellene folyamodnod" - mondta.

Szalai még néhány percig kapacitálta Korányinét, aki már az ajtóban állt - a maradásra és befejezésül még elmesélte, hogy meghívták kapott egy Dél-Amerika-i egyetemre két szemesztert előadni, repülőre fizetik, se ott eltartják - csak utlevél kellene - amit lehet, hogy megkap, mert Marosán egyszer így nyilatkozott, hogy jobb lenne, ha Szalai nem lenne az országban. Pedig ő visszajönne, mindenképpen visszajönne, de fél, hogy amennyit róla az ÁVO-n már tudnak újabban, nem kap utlevelet. A továbbiakban újra erőszakkal ott akarta tartani Korányinét, aki hogy véget vessen a huza-vonának, megígérte, hogy vasárnap este 8 órakor újra eljön! Persze, minden lehetőség megvan arra, hogy ezt az ígéretét megszegje - hiszen ennek a kikényszerítése Szalai részéről is egy erőszakosság volt.

"Hamvas Judit"

K: 4 pld.

G: Rné.

Nytsz: 45/683.

TÖRTÉNETI HIVATAL

T - 9738 / 1

Linna
ugyanis dolgoz
sz. Pálffy
20. 10. 1959.
florant
Belügyminisztérium
II/5. osztály.

114.)
Szigoruan titkos!

Tárgy: Dr. Szalai Sándor
lejárataására, baráti
körétől való elszige-
telésére

Linna
benézés meg.
v. 17
Szalai
Intézkedési terv
Budapest, 1959. május 11.

Eddig az alábbiak történtek Szalai lejárataására:

1./ Horváth Zoltán Mérei ügyben történt tanukihallgatás alkalmával többször felvetette Szalai Sándor nevét. Miután a kihallgató elvtársak erre nem reagáltak, Horváth megjegyezte, hogy "érti a dolgot, hiszen ő három évig együtt ült Szalaival". Mikor Horváth a kihallgatásáról távozott, az elvtársak megjegyezték, hogy "ha nem is ismerte el, hogy olvasta a "Hungaricus"-t, mi mégis konkrétan tudjuk azt". /Szalai kihallgatása alkalmával elmondta, hogy a "Hungaricus"-t megmutatta és megbeszélte Horváth Zoltánnal./

2./ "Sipos" fn. ügynök Szalaival kapcsolatban beszélt Joós Kázmér-néval és Száva Istvánnal. Hajós Klára /Joósné/ úgy reagált, hogy ő nem lepődne meg, ha Szalairól kiderülne, hogy "ál-ellenforradalmár". Nagyon gyanús előtte, hogy barátai sorra lebuknak, csak éppen ő nem. Száva "Sipos" felvetésére kijelentette, hogy Szalairól már a börtönben elterjedt, hogy spidi. Ő már régen hallgat Szalai jelenlétében, hagyja őt beszélni.

3./ Révész András "Vermes" fn. ügynöknek kijelentette, hogy Szalai a korábbi elitélése alatt a börtönben fogdaügynök volt és nagyon csodálkozik, hogy a Mérei ügyből kimaradt.

Szalai további lejárata céljából az alábbi intézkedések megtételét javasoljuk:

I.

A II/10. osztállyal történt megbeszélés szerint megoldható, hogy két személyközi telefonbeszélgetést egy harmadik, általunk meghatározott személy is hallja. /Áthallás./

A fentiek alapján az alábbi beszélgetést bekapcsolnánk Dr. Szabó Árpád 256-625 sz. telefonjára, amikor Dr. Szabó valakivel beszélgetést folytat. /Kivéve ha Szalaival beszél./ Szabó úgy Szalaival mint Méreivel kapcsolatban állt, illetve áll.

TÖRTÉNETI HIVATAL

T - 9730 / 1

- 2 -

Férfi: /F/ Halló
 Nő: /N/ Szervusz.
 F: Kerestél tegnap, van valami?
 N: Igen. Azt akartam kérdezni, nem tudtunk beszélni akkor este. Valamit kérdeztél tőlem, valamilyen fordítási ügyben. Miről van szó?
 F: Hát nézd, ezeknek esetleg megfelelne, mert nekem már mondták, hogy ők átvennének fordításokat is, persze a témát az ő érdeklődési körüket érintőket.
 N: Jó, meg fogom nézni. Ja te, hogy sikerült a tegnap este?
 F: Kellemes volt.
 N: Nagyon sajnálom, hogy nem jöttél el. Nagyon érdekes, sőt túl érdekes dolgokat hallottam.
 F: Na, miket.
 N: Hát nagyon érdekeseket.
 F: Na, de mit? Mond el!
 F: 2. Te ismerted ugye a Méreit, akiről nem régen jelent meg az újságban az a közlemény.
 N: Igen.
 F: Hát én tegnap megtudtam egy nagyon furcsa dolgot.
 N: /Közbevág/Mit hallottál? Vele kapcsolatban?
 F: Igen. Azt hallottam, hogy ez a Mérei nagyon jón volt a Szalaival, a Szalai Sanyival.
 Nő: /Közbevág/ Izgatottan közbevág/ Az akadémikus Szalaival?
 F: Igen.
 N: És?
 F: És a Szalaiinak köze van, hogy Mérei bekerült.
 N: Ezt nem értem, hogy hogy köze van? Azt tudtam, hogy nagyon jóba voltak, hogy az egyetemen is...
 F: /Közbevág/ Még arról is beszéltek, hogy már a börtönben is kedvezményekben részesült.
 N: Most már értem. Dehát ez borzasztó. A legjobb barátja volt. No de ezt honnan tudja?
 F: Hát nemrég szabadult valaki, aki hozta ezt a hírt.
 N: Borzasztó, borzasztó. Ezt részletesen el kell, hogy mond nekem, nagyon érdekel.
 F: Jó, holnap ugyanis be akartam hozzád menni, de gondoltam, hogy ez érdekelni fog.
 N: Érdekel, érdekel, nagyon érdekel. Borzasztó.
 F: Jó, akkor holnap bemegyek hozzád, és akkor megbeszéljük ezt a fordítást is.
 N: Jó, hogy lehet, hogy holnap többet is tudok mondani, addig még beszélek velük.
 F: Rendben van, hát köszönöm szépen. Szervusz.
 N: Szervusz.

Dr. Szabó Árpád a fenti beszélgetést követően két heti időtartalomra bevezetjük a 3/a módszert.

II.

Mérei és társai ügyében őrizetbevett és jelenleg előzetes letartóztatásban lévő Kelemen Imre alkalmas arra, hogy üzenetet küldjön ki Szalaival kapcsolatban.

TÖRTÉNETI HIVATAL

T - 9738 / 1

28

Kelemen az üzenetet feleségével történő beszélőt felhasználva az általános beszélgetésükbe beleszöve küldené ki.

Üzenet szövege a következő:

Kelemen: Mond a Szalai kint van?
Feleség: Igen.
K: Hát ez egy aljas gazember. Feri mennyire megbizott benne, ne álljatok szóba vele.

A beszélő megtörténte után, kétheti időtartalomra Kelemen Imréné telefonján bevezetjük a 37a módszert. Kelemenné az üzenetet első sorban az őrizetbevettek hozzátartozói felé tudja terjeszteni.

III.

Szalai lejárására baráti köréből legalkalmasabbnak Perjés Géza tanukihallgatása látszik. Perjést már egy alkalommal a Fővárosi Kiegészítő Parancsnokságon kihallgattuk, de itt Szalai személye különösebben nem merült fel.

Perjést az alábbi kérdésekre javaslom kihallgatni: /Kihallgatását a Vizsgálati Osztályon hajtjuk végre/

- 1./ Ki miatt van Önnek problémája a Katonai Kiadónál? /Szalaiinak elmondta, hogy vele való kapcsolata miatt problémái vannak a Katonai Kiadónál./
- 2./ Tett intézkedést ügyének kivizsgálása céljából a Hadtörténeti Intézetnél? /Szalaiinak kijelentette, hogy "érintkezésbe fogok lépni a Hadtörténeti Intézettel, hogy tisztázzák egész ügyemet/
- 3./ Kinek a segítségével igyekezett bejutni a Történelemtudományi Intézetbe? Ki fejtett ki egyik munkájához nagy propagandát? /Szalaiinak elmondta, hogy valószínű sikerül bejutnia a Történelemtudományi Intézetben, ebben nagy Segítségére volt Szalai. Egyik munkájához Makai Mária fejtett ki propagandát./
- 4./ Kitől szerzett tudomást a Statisztikai Hivatal egyik kiadványával kapcsolatban, amelyet nem hoztak nyilvánosságra? /Perjés - Szalai és Ladányi előtt - elmondotta, hogy van a Statisztikai Hivatalnak egy kiadványa, amit nem hoztak nyilvánosságra, csak belső használatra készült az 1950-es évek elejéről. /
- 5./ Milyen célból kezdte meg az Amerikai polgárháború tanulmányozását? /Perjés - Szalai és Ladányi előtt - kijelentette, hogy megkezdte az amerikai polgárháború tanulmányozását, hozzáfűzve "nem a katonai oldala érdekel, hanem annak bizonyos fokig a dokumentálása, amit az ember ugys tud, de azért nem árt konkrétizálni, hogy egy ilyen forradalmi háboruban alapjában véve a forradalmi haderők éppen annyira megbizhatatlanok". /

- 6./ Az akadémiához beadott életrajzában miért nem tett említést Dánielről. /Perjés kérte Szalai véleményét az életrajzzal kapcsolatban Dánielről, s Szalai azt javasolta, hogy ne említse./
- 7./ Kinek számolt be Ön részletesen a Fővárosi Kiegészítő Parancsnokságon történt kihallgatásáról? Mit mondott el? /Szalainak elmondta, hogy az volt a benyomása, hogy Szalairól szerettünk volna megtudni, de ez nem irányult konkrétan Szalai ellen./ Még kijelentette " jól jött volna nekik, hogy ha én..." /
- 8./ Miért volt Önnek kellemetlen Szalai nevének említése a Fővárosi Kiegészítő Parancsnokságon történt kihallgatásakor? /Szalainak kijelentette, hogy mikor vele beszélgettek felmerült Szalai neve és neki kellemetlen érzése lett./
- 9./ Mit tett Ön és Milyen kijelentéseket hangoztatott Mérei és társai őrizetbevétele után. /Perjés és barátai, Cseh-Szombati László, Ladányi Péter féltek együttesen feljárni Szalaihoz./ /Szalai ezért nagyon neheztelt rájuk. Perjés ekkor kijelentette Szalainak, hogy "hát itt vannak ezek az emberek, eddig jó voltam neki, most van egy kis baj, amit ők felfujnak, én nem látom olyan nagynak és most ezek visszahúzódnak."/
- 10./ Hogyan fogadta Ön a tisztiiskola meghívását, milyen véleményt hangoztatott saját személyét illetően. /Szalainak kijelentette "mindestre egyet rögtön, szó sincs arról, hogy én leleplezzem magam, hogy nekem bajaim vannak....semmi szin alatt."/

A meghatározott kérdések alapján Szalai neve sűrűn fel fog vetődni Perjés kihallgatásán. Szalai nevének említését Perjés esetleges Szalaira való hivatkozását tudomásul vesszük csupán, de rá nem kérdezünk. Az árájelbe tett Perjésnek, többnyire szó szerinti kijelentései ha szükséges idézzük a kihallgatása során.

Perjés Gézában felkeltett gyanút elsősorban Szalai tanítványai, Cseh-Szombati és Ladányi, továbbá Petneházy Antalné, Weisz Sándorné Halda Aliz és Benda Kálmán felé tudjuk terjeszteni.

IV.

Mihályi Gábornak, Gergely Bélánénak és Litván Györgynének, mint olyanoknak, akik Szalával jelenleg is jó kapcsolatban állnak, névtelen, figyelmeztető levelek küldését javaslom.

Személyenként alábbi megszólításu és szövegű leveleket javaslom egyszerű levélborítékban, kézzel írva:

Mihályi Gábornak:

Kedves Gábor!

Mint barátod kötelességemnek érzem, hogy figyelmeztesselek arra, hogy Szalai professzorral ne barátkozz. Okom van rá!

Érted aggódó barátod ! 30.

Mihályi feltehetően beszámol a levélről Horváth Zoltánnak, Hanák Péternek, és Halda Aliznak.

Gergely Bélánének:

Kedves Erzsike!

Egyszer mondta nekem, hogy elszokott járni dr. Szalai Sándorhoz. Ezt ne tegye! Gondoljon az utóbbi időben történetekre és figyelmeztetésemet meg fogja érteni.

Egyik jóakarója.

Gergelyné feltehetően beszámol a levélről Perjes Gézának, Vázsonyi Endrénének, és Vázsonyi Endrénnek.

Litván Györgynének:

Drága Évike!

-meg Azóta, hogy Gyurit újra elvitték nagyon aggódtam magáért. Sokat gondolkoztam és kerestem az okát, hogy ez hogyan történhetett. Napokban olyan dolgot tudtam, melynek alapján kötelességemnek érzem figyelmeztetni arra, hogy Szalai akadémikustól ne fogadjon el semminemű támogatást, ne járjon hozzá.

Öszinte tisztelője.

Litváné feltehetően beszámol a levélről az őrizetben lévők hozzátartozóinak és "Vigyzó" fn. ügynöknek, akin keresztül ellenőrizni tudjuk Litváné reagálását a levélre.

Megjegyzés: A fenti intézkedéseket lépcsőzetesen, egy-egy megtett intézkedés hatásának lemerése után javaslom végrehajtani.

A megtett intézkedések hatását elsősorban Szalaiánál bevezetett 3/e módszer, továbbá "Vigyzó", "Mosolygó" és "Gergely" fn. ügynökök, valamint az egyes intézkedéseknél javasolt 3/a módszer bevezetésén keresztül tudjuk lemérni.

Zina Péter
Zina Péter r.fhdgy.

K: 2 pld.
G: Rné.
Nytsz: 61/

TÖRTÉNETI HIVATAL
T - 9738 / 1

Lakatos est
Uboritós nevét
ezt is meg kell vizsgálni

154

N. tájékozt.
El kell érni, hogy Szalai
két ügyvéd, (a nem lőtt) rend-
száma ellenőrizze
60/9/1.
gabony

Tárgy: Szalai Sándor
 "veszélyes elem"
 ellenőrzésére

Javaslat

Budapest, 1960. augusztus 30.

dr. Szalai Sándort /: Budapest, 1912. okt. 22. Glasner Piroska:/
 budapesti lakost 1960. május 20-án felvettük a "veszélyes elemek"
 nyilvántartásába.

dr. Szalai Sándor ellenőrzésére az eddigiek során az alábbi
 intézkedéseket tettük:

- 1./ dr. Szalai Sándor lakástelefonját 3/a ellenőrzés alá vettük.
- 2./ Nevezett lakásán be van vezetve a 3/e ellenőrzés, melyet a
 3/a ellenőrzés során szerzett adatoktól függően kapcsolta-
 tunk be; főleg akkor ha Szalai lakására nagyobb számú, s
 operatív szempontból érdekes személyek összejövétele várha-
 tó. / A 3/a ellenőrzés ezt időben tudomásunkra hozza/.
- 3./ A fenti ellenőrzés során felmerült új kapcsolatok azonosí-
 tása, priorálása.

Javaslat: dr. Szalai Sándor tevékenységének további ellenőrzésén
 ellenőrzésének kiszélesítésére.

Az eddigiek során hat ügynök adott időközönként jelentést Szalai
 Sándor magatartásáról /: "Acs", "Verme", "Sipos", Hegyi Pál",
 "Cyránó", "Hamvas Judit" fn. ügynökök/.

Az elmúlt hónapokban a fent megnevezett ügynökök Szalaiáról nem
 adtak jelentést. A fenti feladat végrehajtása érdekében tisztáz-
 zuk az illető operatív tiszt elvtársakkal; jelenleg a nevezett
 ügynököknek milyen lehetőségeik vannak Szalaiával való kapcsolat
 elmélyítésére, s ettől függően közös megbeszélés alapján igazít-
 sák el az ügynököket Szalai Sándor tevékenységének folyamatos
 ellenőrzésére.

Lakatos József r. f. hdgy.
Ujváry
44/31

K: 2 pld.
 G: Fné.
 16/ 2033.

TÖRTÉNETI HIVATAL

T - 9738 / 1